



MAHMUDOVA DILAFRUZ BALTABAYEVNA

Toshkent Xalqaro Nordik universiteti Psixologiya va maktabgacha ta'lim kafedrası katta o'qituvchisi v.b dotsent lavozimida ishlaydi.. Mutaxassisligi: filolog. Ma'lumoti - Oliy. 1974-yil Andijon viloyati Andijon shahrida tavallud topgan. Jamiyatda o'z o'rniga ega faol ayollardan. Universitet xotin- qizlar kengashini raisi lavozimida faoliyat yuritadi. " Bir qancha ilmiy-ijodiy ishlari xalqaro va mahalliy jurnallarda maqolalar nashr ettirganMaktabgacha ta'lim sohasi bo'yicha o'quv qo'llanma va darsliklar muallifidir.

**O'ZBEKISTONDA MALAKALI KADRLARNI TAYYORLASH:
MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMIDA PEDAGOG VA MUTAXASSISLAR
UCHUN UZLUKSIZ KASBIY O'QITISH VA MALAKA OSHIRISH
DASTURLARINI KUCHAYTIRISH**

Maxmudova Dilafroz Baltabayevna

Xalqaro Nordic universiteti "Psixologiya va maktabgacha ta'lim" kafedrası

katta o'qituvchisi

dilafrozmakhmudova1974@gmail.com 90-389-49-69

ANNOTASIYA: Bugungi kunda O'zbekiston maktabgacha ta'lim tizimi sifatli va zamonaviy ta'limni tashkil etishda yuksak malakali kadrlarni tayyorlashni talab qiladi. Bolalarning intellektual, ijtimoiy va psixologik rivojlanishiga ta'sir etuvchi birinchi muhim bosqich sifatida maktabgacha ta'lim pedagoglardan yuqori malakaga ega bo'lishni talab etadi. Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim sohasidagi

pedagog va mutaxassislar uchun uzluksiz kasbiy o'qitish va malaka oshirish dasturlarini kuchaytirish zarurati, muammolar va ularga yechimlar haqida so'z boradi.

KALIT SO'ZLAR: tizim, muloqot, empatiya, ijodkorlik, kommunikativ kompetensiya, musiqiy mashg'ulotlar, rolli o'yinlar, tabiat bilan tanishish, interaktiv metodlar,

АННОТАЦИЯ: Сегодня система дошкольного образования Узбекистана требует подготовки высококвалифицированных кадров для организации качественного и современного образования. Дошкольное образование как первый важный этап, влияющий на интеллектуальное, социальное и психологическое развитие детей, требует от педагогов высокой квалификации. В данной статье рассматривается необходимость усиления программ непрерывного профессионального образования и подготовки педагогов и специалистов в сфере дошкольного образования, проблемы и пути их решения.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: система, общение, эмпатия, творчество, коммуникативная компетентность, музыкальное обучение, ролевые игры, знакомство с природой, интерактивные методы,

ABSTRACT: Today, the preschool education system of Uzbekistan requires the training of highly qualified personnel for the organization of quality and modern education. As the first important stage affecting the intellectual, social and psychological development of children, preschool education requires high qualifications from pedagogues. This article discusses the need to strengthen continuing professional education and training programs for educators and professionals in the field of preschool education, problems and solutions.

KEY WORDS: system, communication, empathy, creativity, communicative competence, musical training, role-playing games, acquaintance with nature, interactive methods,

Kirish

Maktabgacha ta'limda ta'lim va tarbiya jarayonlarining sifatini oshirishda malakali pedagoglar hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ular bolalarning psixologik va ijtimoiy rivojlanishini boshqarish, ularning mustaqil fikrlash va dunyoqarashini shakllantirishga ta'sir etuvchi o'qituvchilardir. Shuning uchun, pedagoglarning kasbiy bilim va ko'nikmalari muntazam yangilanib turishi zarur. Malakali kadrlarning yetishmasligi o'quvchilar uchun ta'lim sifati pastligiga olib kelishi mumkin.

O'zbekistonda maktabgacha ta'lim sohasidagi kadrlarning kasbiy o'qitish va malaka oshirish dasturlarining huquqiy asosi quyidagi normativ-huquqiy hujjatlar bilan mustahkamlangan:

1. **O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi:** Konstitutsiyaning ta'lim va tarbiya sohasiga oid moddalarida ta'lim olish huquqi hamda davlatning ta'lim tizimini rivojlantirishga bo'lgan majburiyatlari belgilangan.
2. **“Ta'lim to'g'risida”gi Qonun (2020):** Ushbu qonunda barcha ta'lim bosqichlari qatori maktabgacha ta'lim tizimi, shu jumladan, pedagoglarning kasbiy malaka oshirish tizimi asoslari belgilangan. Qonunda ta'lim sifatini oshirish maqsadida pedagog kadrlar malakasini uzluksiz oshirib borish muhimligi qayd etilgan.
3. **O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 9-sentabrdagi “Maktabgacha ta'lim tizimini boshqarishni takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi PF-5185-sonli Farmoni:** Ushbu farmon bilan Maktabgacha ta'lim vazirligi tashkil etilib, uning zimmasiga maktabgacha ta'lim sohasidagi kadrlarni tayyorlash va malakasini oshirishni tashkil etish vazifasi yuklatilgan.
4. **O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 30-sentabrdagi “Maktabgacha ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi PQ-3955-sonli Qarori:** Ushbu qaror bilan maktabgacha ta'lim sohasini rivojlantirish bo'yicha qator chora-tadbirlar, jumladan, kadrlar tayyorlash va ularning malakasini oshirish dasturlarini takomillashtirish belgilangan.
5. **“Maktabgacha ta'lim to'g'risida”gi qonun loyihasi:** Ushbu qonun loyihasida maktabgacha ta'lim muassasalarining huquqiy maqomi, pedagogik faoliyatni

tashkil etish, shuningdek, maktabgacha ta'lim muassasalari uchun yuqori malakali kadrlarni tayyorlash va malakasini oshirish masalalari keng qamrab olingan.

6. **O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining qarorlari va maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirish bo'yicha maxsus dasturlar:** Ushbu qarorlar va dasturlarda kadrlarning kasbiy o'qitish va malaka oshirish masalalari bo'yicha maxsus kurslar, o'quv-uslubiy qo'llanmalar ishlab chiqish, trening va seminarlarni muntazam o'tkazish kabi tadbirlar belgilangan.

Bu huquqiy asoslar maktabgacha ta'lim tizimida kadrlar malakasini oshirish dasturlarining samaradorligini ta'minlaydi va ularni qonuniy jihatdan mustahkamlaydi.

O'zbekistonning yangi taraqqiyot dasturlari doirasida maktabgacha ta'lim sohasida kadrlar malakasini oshirish uchun bir qator dasturlar va tashabbuslar amalga oshirilmoqda. Bu dasturlar pedagoglarga nafaqat nazariy bilimlarni, balki zamonaviy ta'lim usullari, texnologiyalari va interaktiv yondashuvlarni ham o'zlashtirish imkonini beradi. Pedagogik kadrlar uchun malaka oshirish dasturlari quyidagi maqsadlarni o'z ichiga oladi:

- **Zamonaviy ta'lim texnologiyalari bilan tanishtirish:** O'qituvchilar zamonaviy texnologiyalardan ta'lim jarayonida foydalanishni o'rganadilar.
- **Bolalarning rivojlanishini tahlil qilish ko'nikmalari:** Yosh bolalar rivojlanishini kuzatish va tahlil qilish bo'yicha malakalarini oshirish.
- **Amaliy yondashuvni kuchaytirish:** Ta'lim jarayonini amaliy mashg'ulotlar orqali o'rgatish va bolalarni faollikka o'rgatish.

O'zbekistonda maktabgacha ta'lim sohasida kadrlarning kasbiy o'qitish va malaka oshirish dasturlari maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirishda va kadrlar malakasini oshirishda muhim o'rin tutadi. Ushbu dasturlar nafaqat o'qituvchilar va tarbiyachilarni tayyorlash, balki ularning pedagogik ko'nikmalarini zamonaviy talablar asosida muntazam yangilab borishni ham o'z ichiga oladi.

Asosiy yo'nalishlar

1. **Uzluksiz kasbiy o'qitish:** Kadrlarning kasbiy o'qitish dasturlari pedagoglarning nazariy bilimlarini amaliy ko'nikmalar bilan boyitishga yo'naltirilgan. Bu dasturlar

orqali o'qituvchilar o'z pedagogik yondashuvlarini zamonaviy ta'lim metodlari bilan boyitish imkoniyatiga ega bo'ladi.

2. **Malaka oshirish dasturlari:** O'zbekistonda maktabgacha ta'limda faoliyat yuritayotgan pedagoglar uchun malaka oshirish kurslari muntazam tashkil etiladi. Ushbu kurslar orqali ularning yangi ta'lim texnologiyalari, metodologiyalar, va interaktiv o'qitish uslublari bilan tanishishiga imkon yaratiladi.
3. **Xalqaro tajriba almashuvi:** Mamlakatda maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirishda xalqaro tajribalardan foydalanishga katta e'tibor qaratilgan. Xususan, O'zbekiston pedagoglari uchun xorijda malaka oshirish dasturlari tashkil etilib, ularning ilg'or davlatlar tajribalaridan foydalanishiga imkoniyat yaratish maqsad qilingan. Shu orqali mahalliy ta'lim tizimida xalqaro innovatsiyalarni qo'llash imkoniyatlari kengaytiriladi.
4. **Raqamli texnologiyalarni joriy qilish:** Maktabgacha ta'lim kadrlarini raqamli texnologiyalar va onlayn o'qitish platformalari bilan tanishtirish, bu texnologiyalardan samarali foydalanishni o'rgatish ham malaka oshirish dasturlarining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Bu orqali pedagoglar bolalar bilan interaktiv usullarda ishlashga va zamonaviy texnologiyalarni ta'lim jarayoniga integratsiyalashga o'rganadilar.
5. **Amaliy treninglar va seminarlar:** Pedagoglarning amaliy bilim va ko'nikmalarini oshirish uchun doimiy ravishda amaliy trening va seminarlar o'tkaziladi. Ushbu tadbirlar ularga bolalarning rivojlanishini kuzatish, ularning ijtimoiy va psixologik xususiyatlarini tushunish va amaliy pedagogik uslublarni qo'llashda yordam beradi.

O'zbekistonda xotin-qizlar uchun qator imtiyozlar va qo'llab-quvvatlash choralari mavjud bo'lib, ular ayollar huquqlarini ta'minlash, ularning ijtimoiy va iqtisodiy hayotda faol ishtirokini rag'batlantirishga qaratilgan. Quyidagi asosiy imtiyozlar bu sohada amalga oshirilmoqda:

1. **Ta'lim va kasb-hunar imtiyozlari:**
 - o Ayollarning ta'lim olishi va kasb-hunar egallashi uchun davlat granti asosida o'qish imkoniyatlari kengaytirilmoqda.

- Kam ta'minlangan oilalar farzandlari bo'lgan xotin-qizlarga Oliy ta'lim muassasalarida kontrakt to'lovining bir qismini qoplashda yordam ko'rsatish.
- Texnik va kasb-hunar ta'limi uchun qishloq joylaridagi qizlarni rag'batlantirish dasturlari mavjud.

2. Ish joylarida qo'llab-quvvatlash va mehnat huquqlari:

- Ayollar uchun qulay mehnat sharoitlarini yaratish, mehnat qonunchiligida ayollar mehnatining maxsus shartlari belgilangan.
- Homiladorlik va tug'ruq ta'tillari, bolani parvarish qilish ta'tili huquqlari. Homilador ayollar va bolali ayollar uchun ishdan bo'shash tartibi qat'iy tartibga solingan.
- Xotin-qizlarni tadbirkorlikka jalb qilish uchun davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash dasturlari mavjud bo'lib, ular o'z biznesini boshlash uchun kreditlar va moliyaviy yordam olishlari mumkin.

3. Sog'liqni saqlash va ijtimoiy himoya:

- Homilador va bolali ayollar uchun bepul tibbiy xizmat ko'rsatish imkoniyati mavjud.
- Kam ta'minlangan ayollarga, ayniqsa ko'p bolali va yolg'iz onalarga moddiy yordam ko'rsatiladi.
- Ayollarga nisbatan zo'ravonlikka qarshi kurashish maqsadida huquqiy va psixologik yordam markazlari faoliyati yo'lga qo'yilgan.

4. Tadbirkorlik va biznesni rivojlantirish imtiyozlari:

- Ayollar uchun tadbirkorlik kreditlari bo'yicha imtiyozlar beriladi, shu jumladan, "Ayollar daftari" dasturi orqali kam ta'minlangan va ishsiz ayollarga davlat tomonidan subsidiyalar ajratiladi.
- Mahalliy hokimiyatlar va tuman markazlari tomonidan o'z biznesini boshlamog'chi bo'lgan ayollarga maslahat va o'quv kurslari o'tkaziladi.

5. Ijtimoiy hayotda ishtirok etishni rag'batlantirish:

- Xotin-qizlar qo'mitasi va boshqa ijtimoiy tashkilotlar tomonidan ayollarni ijtimoiy hayotga jalb etish, ularning huquqlarini himoya qilish, ta'lim va ma'rifat sohalarida imkoniyatlarini kengaytirishga oid dasturlar amalga oshirilmoqda.

- Ayollar uchun sport va madaniy tadbirlarda ishtirok etish imkoniyatlarini kengaytirish, maxsus markazlarda ayollar salomatligini saqlash va mustahkamlash uchun sharoitlar yaratish ishlari olib borilmoqda.

Ushbu imtiyozlar O‘zbekistonda xotin-qizlarning ijtimoiy faolligini oshirish, ularning huquq va imkoniyatlarini kengaytirishga yordam beruvchi muhim choralaridir. Davlat tomonidan amalga oshirilayotgan bu tadbirlar xotin-qizlarning jamiyatdagi mavqeini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Maktabgacha ta'lim sohasidagi kadrlarning kasbiy o‘qitish va malaka oshirish dasturlari orqali yuqori malakali pedagoglar tayyorlanadi. Bu dasturlar maktabgacha ta'lim sifatini oshirish, bolalarning intellektual va ijtimoiy rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiladi. Shu bilan birga, uzluksiz ta'lim tizimi pedagoglarni o‘z sohalaridagi yangiliklardan xabardor bo‘lib turishga, ularning zamonaviy talablarga mos malakaga ega bo‘lishiga yordam beradi. Ammo tizimda ham o‘ziga xos muammo va ularning yechimlari bor, ular quyidagilar:

Maktabgacha ta'limda pedagog va mutaxassislarning kasbiy rivojlanish jarayonida bir qator muammolar mavjud. Ular orasida malaka oshirish uchun zarur resurslarning yetishmasligi, o‘qituvchilar uchun qulay o‘qitish jadvalining mavjud emasligi, va mos ta'lim dasturlari bilan ta'minlashning yetishmasligi bor. Ushbu muammolarni hal qilish uchun quyidagi yo'nalishlarda ishlash zarur:

- **Resurslar bilan ta'minlash:** Zamonaviy o'quv materiallari, kitoblar va interaktiv dasturlar bilan ta'minlash.
- **Masofaviy ta'lim imkoniyatlarini rivojlantirish:** O‘qituvchilarning ishidan ajralmagan holda malaka oshirish imkoniyatini yaratish.
- **Mahalliy va xalqaro tajriba almashuv dasturlari:** Pedagoglarning malakasini oshirishda xalqaro tajribani tatbiq etish imkoniyatini ta'minlash orqali yangi yondashuvlarni kiritish.
- **Ilg‘or tajribalardan foydalanish**
O‘zbekistonning maktabgacha ta'lim tizimida rivojlangan davlatlarning ilg‘or tajribalari va innovatsion yondashuvlaridan foydalanish katta ahamiyatga ega. Masalan, Finlandiya va Yaponiyada bolalar tarbiyasiga bo'lgan e'tibor, o‘yin orqali

o‘qitish uslublarining muvaffaqiyati o‘rganilib, mahalliy sharoitlarga moslashtirilmoqda. Bu esa kadrlarning malakasini oshirishda amaliy va samarali usullarni kiritishga imkon beradi.

Maktabgacha ta'limda raqamli texnologiyalardan foydalanish, bolalarni raqamli savodxonlikka tayyorlash bugungi kunda muhimdir. Shu sababli, malaka oshirish dasturlarida raqamli texnologiyalar va interaktiv o‘yinlar orqali o‘qitish uslublarini o‘rgatish lozim. Bu pedagoglarga yangi avlod uchun raqamli vositalardan foydalanishni osonlashtiradi.

Xulosa

Maktabgacha ta'lim tizimida ishlaydigan pedagog va mutaxassislar uchun uzluksiz kasbiy o‘qitish va malaka oshirish dasturlarini kuchaytirish bugungi kundagi ta'lim sifati va kadrlar malakasini oshirishning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Bu kadrlar bolalarga qaratilgan sifatli ta'lim va tarbiyani ta'minlashda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Shu bois, uzluksiz kasbiy o‘qitish va malaka oshirish dasturlarini kuchaytirish, innovatsion yondashuvlarni kiritish, resurslarni kengaytirish va tajriba almashuvini yo‘lga qo‘yish maktabgacha ta'lim tizimida sifatni oshirish va pedagoglarning malakasini mustahkamlashning eng samarali yo‘li bo‘lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi. (2021). Biz haqimizda. <http://moliya.uz/uz> saytidan olindi
2. Osiyo taraqqiyot banki. (2020). O'zbekiston: O'zbekiston uchun ta'lim sohasini baholash. <https://www.adb.org/publications/education-sector-assessment-uzbekistan> dan olindi
3. YUNESKO. (2019). O‘zbekistonda erta yoshdagi bolalarni tarbiyalash va tarbiyalash. <https://www.etf.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/early-childhood-care-and-education-uzbekistan> dan olindi
4. Jahon banki. (2018). O'zbekistonda maktabgacha ta'limni takomillashtirish. <https://www.worldbank.org/en/results/2018/06/20/improving-preschool-education-uzbekistan> dan olindi.

5. YUNESKO (2020). "Dastur" (ingliz tilida) (PDF). Ta'lim kelajagi bo'yicha xalqaro komissiya. 1-chi. Parij: Birlashgan Millatlar Tashkilotining Ta'lim, fan va madaniyat tashkiloti raqamli kutubxonasi. Asl nusxadan arxivlangan, 23.01.2022. https://web.archive.org/web/20220123103554if_/https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf00003_72674.
6. Problemy obrazovaniya i puti resheniya v proektstrategii innovatsionnogo razvitiya [Ta'lim muammolari va yechimlari innovatsion rivojlanish strategiyasi loyihasida mavjud]" (rus tilida). Gazeta.uz (uz: Newspaper.uz). 2018-07-13. Arxivlangan. Asli 2022-05-17. https://web.archive.org/web/20220517123558if_/https://www.gazeta.uz/ru/2018/07/13/education-strategy/.
7. <https://mocten.com/pre-school-education-in-uzbekistan-goes-mobile> 8. <https://ru.euronews.com/2021/10/29/lw-02-uzbekistan-learning-world-sujet> 9. Mamleeva, Alfia. (2018). Developing Soft Skills And Critical Thinking. 1914-1921. 10.15405/epsbs.2018.12.02.202